

Η θέση της γυναίκας και ο θεσμός του γάμου στην βυζαντινή κοινωνία.

Έτσι όπως ήταν διαμορφωμένο στο Βυζάντιο το οικονομικό σύστημα επέτρεπε στα κοινωνικά ήθη, σε κάποιο βαθμό, την πολυτέλεια να απαγορεύουν στη γυναίκα την εργασία έξω από το σπίτι της ειδικά στις κοπέλες που ήταν άγαμες και δεν έπρεπε να τις βλέπει ούτε ο ήλιος. Όμως, πολύ συχνά η κοινωνική ηθική συμβαίνει να υποκύπτει στον οικονομικό καταναγκασμό και όσα απαγορεύονται και επίσημα ως ένα σημείο, επιτρέπονται σιωπηρά από το σημείο αυτό και πέρα. Έτσι η φτώχεια υποχρέωνε πολλές γυναίκες να υπακούν στο νόμο της επιβίωσης παρά στον κοινωνικό νόμο και να βγαίνουν στην αγορά για να βγάλουν το ψωμί τους, ασκώντας τα επαγγέλματα της βιοτέχνης πουλώντας έργα φτιαγμένα από τα χέρια τους, της υφάντριας κ.ά. Ωστόσο ένα επάγγελμα τόσο περιφρονημένο και κοινωνικά απαράδεκτο ήταν οι θεατρίνες που έφτασε να θεωρείται περίπου συνώνυμο της πόρνης. Ασκώντας τέτοιου είδους επαγγέλματα για να ζήσουν, οι γυναίκες του Βυζαντίου ήταν νομοθετικά αποκλεισμένες από άλλα σοβαρότερα και αξιολογότερα επαγγέλματα. Μια γυναίκα δεν μπορούσε να ασκήσει δημόσιο λειτούργημα, ούτε να γίνει δικαστής ή δικηγόρος. Σύμφωνα με την Ιουστινιάνεια νομοθεσία, το να καθίσει μια έγγαμη γυναίκα και να γευματίσει με τη συντροφιά τρίτων αντρών θεωρούνταν λόγος διαζυγίου. Ακόμη και στα οικογενειακά γεύματα ή δείπνα, γυναίκες και άντρες καθόταν σε χωριστά τραπέζια. Μέσα στο σπίτι, δουλειές των γυναικών ήταν η ύφανση στον αργαλειό, το πλύσιμο των ρούχων, το άλεσμα του σιταριού, το ζύμωμα του ψωμιού, το μαγείρεμα, και φυσικά, η γενική συντήρηση και καθαριότητα του σπιτιού. Στα σπίτια των πατρικών, αλλά και πολλών αστών, υπήρχαν οι υπηρέτριες (ελεύθερες φτωχές κοπέλες, που αναγκάζονταν να δουλέψουν σε τρίτους για να ζήσουν). Τις έλεγαν μισθαρνίσσας ή μισθωτριάς και κατοικούσαν στο σπίτι του αφεντικού με ένα μικρό μηνιαίο μισθό ή με διατροφή και ρουχισμό. Οι όροι καθορίζονταν με ειδικό συμβόλαιο, «το δουλευτικόν». Οι γυναίκες έβγαιναν σπάνια από το σπίτι, είτε για την εκκλησία, είτε για ψώνια και τότε έπρεπε να είναι ντυμένες με απλά φορέματα και με το κεφάλι σκεπασμένο, ώστε να μην «προκαλούν», έστω και με την απλή θέα τους, τους άρρενες διαβάτες.

Ο ΓΑΜΟΣ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Ο γάμος στο Βυζάντιο αποτελούσε μία σύμβαση κοινωνική, που επέτρεπε στον μεν άνδρα να γίνει ένας σεβαστός από το πλήθος οικογενειάρχης και στη δε γυναίκα να επιτύχει τη μητρότητα, η οποία της αναγνωριζόταν ως αυτοσκοπός. Κι αυτός είναι και ο λόγος που η Εκκλησία ευλογούσε τα νέα ανδρόγυνα, το “αυξάνεσθαι και πληθύνεσθαι”. Φυσικά, στη μέλλουσα σύζυγο δεν επιτρεπόταν να εκφέρει άποψη για τον ποιον θα παντρευτεί. Αυτό το αποφάσιζαν τα αρσενικά μέλη της οικογένειάς της, τα οποία εξέταζαν τις προτάσεις των προξενητών.

Απαραίτητη προϋπόθεση για να γίνει ο γάμος ήταν η ύπαρξη προίκας, που λειτουργούσε ως ασφαλιστική δικλείδα για τη σύζυγο και τα τέκνα της. Αν μία γυναίκα δεν είχε προίκα, οδηγούνταν απευθείας σε μοναστήρι για να αφοσιωθεί στο Θεό, αφού δεν είχε καμία πιθανότητα να βρει σύζυγο.

Ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι υπήρχε η δυνατότητα διαζυγίου, σε περίπτωση που η σύζυγος δεν μπορούσε να τεκνοποιήσει ή ο σύζυγος ήταν βίαιος και άπιστος. Η μοιχαλίδα γυναίκα επιτρεπόταν ακόμη και να σκοτωθεί ή να ακρωτηριαστεί με κόψιμο μύτης.

Όσον αφορά το τελετουργικό και τα έθιμα των ημερών, αυτά έρχονται να μας θυμίσουν γνώριμες καταστάσεις: ο γαμπρός παραλάμβανε τη νύφη απ’ το σπίτι της συνοδεία οργάνων και όλοι μαζί, μελλόνυμφοι, μουσικοί και οργανοπαίχτες οδηγούνταν σαν μία μικρή πομπή στην εκκλησία.

ΠΗΓΕΣ

<https://www.oikonomikosgamos.gr/gamos-sto-byzantio.html>

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%AF%CE%BA%CE%B5%CF%82_%CF%83%CF%84%CE%B7_%CE%92%CF%85%CE%B6%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BD%CE%AE_%CE%91%CF%85%CF%84%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1